

Relance door een slankere overheid?

Johan Albrecht
Senior Fellow

Overheden maken relanceplannen. Het is echter moeilijk om het economisch vertrouwen te herstellen met allerlei maatregelen die vooral leiden tot een verhoging van het begrotingstekort en de overheidsschuld. Deze maatregelen leiden tot toekomstige belastingverhogingen tenzij de regering de overheid op dieet zet en het relancebeleid financiert met eigen besparingen. Een dergelijke trendbreuk hebben we hard nodig.

Hoe moet de overheid reageren op de economische crisis? Op deze vraag bestaat geen standaardantwoord en zowat alle landen werken aan een of ander relanceplan. Een relanceplan vertrekt van de filosofie dat de economische heropleving kan versneld worden door zowel maatregelen langs de vraagkant als maatregelen langs de aanbodzijde. De huidige crisis zorgt voor een ongezien inkrimping van de industriële productie waardoor enkele belangrijke sectoren kampen met een grote

overcapaciteit. Deze overcapaciteit is wellicht een tijdelijk fenomeen maar niemand kan nu voorspellen wanneer de vraag naar auto's of chemische producten terug aantrekt. Hoe langer de crisis duurt, hoe groter de kans op bedrijfssluitingen. Met elk bedrijf dat verdwijnt door de huidige crisis, verliest onze economie productief kapitaal en jobs met een hoge toegevoegde waarde.

Het is dan ook een evidente taak van de overheid om een dergelijk economisch verlies te voorkomen. Bedrijven kunnen geholpen worden door noodmaatregelen zoals overheidsleningen, overheidswaarborgen, uitstel van betaling van belastingen en sociale lasten, enzovoort. Voor sectoren met een historiek van structurele overcapaciteit - zoals de Amerikaanse autobouwers - is de problematiek complexer en worden best zeer strenge voorwaarden gekoppeld aan elke overheidssteun. De belastingbetaler moet niet opdraaien voor verkeerde strategische keuzes van private bedrijven.

Relance door een slankere overheid?

De meeste relanceplannen bevatten vooral maatregelen om de consumptieve vraag te stimuleren. Wanneer de consumptie terug aantrekt, kunnen bedrijven meer produceren en dit is positief voor de werkzekerheid en de fiscale ontvangsten. De totale consumptie kan stijgen door een verhoging van de overheidsconsumptie en door een verhoging van de private consumptie. Het verhogen van de overheidsconsumptie is in principe vrij eenvoudig maar gaat gepaard met een hoger overheidstekort. De overheid kan de private consumptie niet rechtstreeks verhogen en dient de aarzelende consument te verleiden via allerlei belastingverlagingen. Een lager BTW-tarief zorgt voor een prijsverlaging en kan de vraag stimuleren. En wie meer overhoudt van het zwaar belaste bruto-loon kan meer consumeren.

D e r g e l i j k e belastingverlagingen leiden in eerste instantie altijd tot een toename van het overheidstekort als gevolg van de lagere fiscale ontvangsten. Op termijn kan het aantrekken van de consumptie zorgen voor een toename van de fiscale ontvangsten. We weten echter niet wanneer deze toename er komt. Wie de afgelopen maanden een aanzienlijk deel van zijn vermogen zag wegsmelten en momenteel vreest voor zijn job, zal niet meer gaan consumeren omdat de consumptieprijzen bijvoorbeeld dalen met 3% of omdat het

maandelijkse nettoloon iets hoger uitvalt. De huidige onzekerheid kan nog lang een 'normale respons' op de prijs en inkomenssignalen belemmeren.

Maar ook buiten crisisonstandigheden is het allesbehalve gegarandeerd dat een belastingverlaging altijd leidt tot een toename van de consumptie. Wanneer de overheid een belastingverlaging financiert door een toename van de publieke schuld, komt dit neer op een toekomstige verhoging van de belastingen omdat de overheidsschuld ooit terugbetaald dient te worden. In 1820 schreef David Ricardo dat de consumptie amper zal reageren op deze belastingverlaging omdat de vooruitziende burgers beseffen dat zijzelf later mogen opdraaien voor de toename van de overheidsschuld.

Volgens deze Ricardiaanse equivalentie zal de belastingverlaging dan ook opgespaard worden om te anticiperen op de toekomstige belastingverhoging. De volgelingen van Ricardo zoals Robert Barro concluderen dan ook dat de economie niet kan worden gestimuleerd door een dergelijke belastingverlaging. Wanneer de overheidsschuld echter als 'te laag' wordt

Met elk bedrijf dat verdwijnt door de huidige crisis, verliest onze economie productief kapitaal en jobs met een hoge toegevoegde waarde.

beschouwd, kan de belastingverlaging wel een sterke impact hebben op de consumptie omdat de toename van de schuld achteraf niet gecompenseerd dient te worden.

Kortom, een consumptiegedreven relance lijkt eenvoudig te realiseren maar kan zwaar tegenvallen in landen met een hoge overheidsschuld zoals België.

Over de Ricardianse equivalentie bestaat een boeiend debat omdat vele andere factoren de consumptiebeslissing beïnvloeden. Toen Ricardo schreef was de overheid nog zeer klein en was een inkrimpen van de overheid niet aan de orde. De Belgische overheid is echter zeer omvangrijk en de overheidstewerkstelling is sterk gestegen sinds 2001. Het financieren van belastingverminderingen door het structureel inkrimpen van de overheid, heeft geen invloed op de overheidsschuld en spaart dan ook de toekomstige generaties. Eens dit besef goed doordringt, kan de consumptie wel aantrekken.

Een regering die echt werk wil maken van een efficiëntere en slankere overheid, heeft tevens een grote signaalfunctie. Als blijkt dat een breuk met het verleden wel mogelijk is, stijgt het economische vertrouwen. Dit vertrouwen wankelt want in 2008 steeg de Belgische overheidsschuld van 84 naar ongeveer 88% van het BBP. 2009 belooft geen beterschap en vanaf 2012 zal de jaarlijkse budgettaire

meerkost van de vergrijzing zichtbaar worden. Daarbij komt dat de trendmatige economische groei in de ontwikkelde landen sinds 1990 jaar na jaar lichtjes afneemt. Na de crisis wacht ons wellicht geen lange periode met hoge groeicijfers. De Belgische overheid heeft dan ook twee opties; ofwel stijgen de belastingen, ofwel zet de overheid zichzelf op dieet. De nakende pensioneringsgolf bij de overheid is overigens een bijkomend argument om de organisatie en de rol van de Belgische overheden te herdenken in het voordeel van de maatschappij.

Elke crisis stimuleert de dadendrang, ook al zijn het symbolische maatregelen. Ons land kan zich echter geen losse begrotingsdiscipline permitteren. Het ontsporen van de overheidsfinanciën zou wel eens hetzelfde effect kunnen hebben als een laatste vreetpartij net voor het starten van een streng dieet.

Johan Albrecht
Senior Fellow

Verscheen als
opiniestuk in
De Standaard op
14 januari 2009

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

Verantwoordelijke uitgever - Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur